

სსიპ-სოხუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტი

ხელნაწერის უფლებით

კ ლ ა რ ა გ ე ლ ა შ ვ ი ლ ი

ომის პარადიგმა თანამედროვე ქართულ მწერლობაში

ფილოლოგიის დოქტორის აკადემიური ხარისხის მოსაპოვებლად

წარდგენილი

დისერტაციის მაცნე

თბილისი

2021

სადისერტაციო ნაშრომი შესრულებულია სოხუმის სახელმწიფო
უნივერსიტეტის ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტზე

სამეცნიერო ხელმძღვანელი:

ნინო მინდიაშვილი - ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორი, სსიპ-სოხუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ასოცირებული პროფესორი;

ექსპერტები:

ნინო წერეთელი - ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორი, ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ასოცირებული პროფესორი;

მარინა ტურავა - ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორი, სსიპ-სოხუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ასოცირებული პროფესორი;

ოფიციალური რეცენზენტები:

თამარ პაიჭაძე - ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორი, ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ასოცირებული პროფესორი;

ნანა კუცია - ფილოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორი, სსიპ-სოხუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ასოცირებული პროფესორი

დისერტაციის დაცვა შედგება 2021 წლის სსიპ სოხუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტის ფილოლოგიის სადისერტაციო საბჭოს სხდომაზე.

მისამართი: ანა პოლიტკოვსკაიას ქN 26, VII სართული,საპრეზენტაციო ოთახი.

სადისერტაციო საბჭოს მდივანი:

მირანდა თოდუა - ფილოლოგიის დოქტორი, სოხუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ასოცირებული პროფესორი.

ნაშრომის ზოგადი დახასიათება

პრობლემის აქტუალურობა

XX საუკუნის მიწურულის საქართველო ახალი რეალობის წინაშე აღმოჩნდა. ერის ტრაგედია, რაც თბილისის, სამაჩაბლოს და აფხაზეთის ომის სახით ქვეყანას თავს დაატყდა, მთელი სიცხადით აირეკლა მხატვრულ ნარატივში. როგორც ყოველთვის, ერის უპირველესი ჭირისუფალი, ამჯერადაც, მწერალი იყო. ქვეყანა უდიდესი საფრთხის წინაშე აღმოჩნდა, რადგან კომუნისტური რეჟიმი საზოგადოების ამ ნაწილთან ბრძოლაში განსაკუთრებული „მიღწევებით“ გამოირჩეოდა.

პოსტსაბჭოთა პერიოდის კატაკლიზმებით გამოწვეული რყევების ფონზე ქვეყნის სამ გეოგრაფიულ სივრცეში იმპერიის მიერ თითქმის ერთდროულად ინსპირირებულმა საომარმა მოქმედებებმა (თბილისი, ცხინვალის რეგიონი, აფხაზეთი) უმძიმესი შედეგები მოიტანა, რაც ისახებოდა ქვეყნის პოლიტიკურ, სოციალურ და ეკონომიკურ მდგომარეობაზე, ირეკლებოდა ლიტერატურაში, რომელმაც ობიექტურად გამოხატა კომუნისტური იდეოლოგიისგან გათავისუფლებული საზოგადოების მისწრაფებანი.

XXI საუკუნის დამდეგისთვის უკვე აშკარად შეინიშნება ლიტერატურის „რეაბილიტაცია.“ იწყება პოსტმოდერნიზმის ეპოქა. ახალგაზრდა ავტორები ახალ პრინციპებზე აგებული ნაწარმოებებით იმკვიდრებენ სახელს პოსტსაბჭოთა სივრცის ლიტერატურაში.

შეიქმნა სამყაროს აღქმისა და ხედვის პოსტსაბჭოური, ახალი, თავისუფალი მოდელი. ჩაკეტილი სივრცის გახსნამ შესაძლებელი გახადა ენობრივი კონსტრუქციების რღვევა. ტრადიციულ საძირკველზე აიგო ახალი, კლიშეებისგან გათავისუფლებული, ეპოქალური ძვრებისა და ღირებულებების გადაფასების ფონზე შექმნილი პოსტმოდერნისტული ლიტერატურა.

სამწერლო ასპარეზზე გამოსული ახალგაზრდების გვერდით, მოღვაწეობას აგრძელებენ ძველი თაობის წარმომადგენლები. ისინი ფრთხილობენ (აქვთ მძიმე გამოცდილება!) - გარდამავალი ეტაპი უმტკივნეულებს იქნება ისეთი მცირერიცხოვანი ერისთვის, როგორც საქართველოა. ტაბუდადებული თემები ნელ-ნელა ირეკლება ლიტერატურულ სივრცეში; ჩაკეტილი სივრცის გახსნამ შესაძლებელი გახადა ენობრივი კონსტრუქციების ცვლა; იწერება ყველასა და ყველაფერზე, რაც წარმოუდგენელი იყო კომუნისტური ცენზურის პირობებში.

შეიცვალა საზოგადოების დამოკიდებულება ისეთი ლიტერატურული პროცესებისადმი, როგორცაა უცხოური ტერმინოლოგიით ჩვენს ლიტერატურაში დამკვიდრებული „ფიქშენი“ (შეთხზული) და „ნონფიქშენი“ (ნამდვილი). განსაკუთრებული ინტერესი შეინიშნება ამ უკანასკნელისადმი, უმდიდრესი ტრადიციებით რომ გამოირჩევა ქართულ მწერლობაში (იაკობ ხუცესის „შუმანიკის წამება“, იოვანე საბანისძის „აბოს წამება“, გიორგი მერჩულეს „გრიგოლ ხანძთელის ცხოვრება“ და სხვ). საინტერესოა დოკუმენტური ტექსტები, ყოველგვარი „შეფუთვის“ გარეშე რომ აღწერს ქვეყნის შიგნით დამანგრეველი პროცესების ფონზე შექმნილ რეალობას. ეს იყო მხატვრულ-დოკუმენტური ტენდენციების, პოსტმოდერნისტული ეტაპის დასაწყისი ქართული ლიტერატურის ისტორიაში.

ამგვარად, პოლიტიკურ-სოციალური პროცესების ფონზე, ლიტერატურული რეფლექსიის სახით, სიღრმისეულად აისახებოდა საზოგადოებრივი ცხოვრების რეალური სურათი; გადმოიცემოდა ყველა ის განცდა და მოვლენა, რომელმაც თავდაყირა დააყენა და ძირფესვიანად შეცვალა ერის ცხოვრება და ლიტერატურული პროცესი.

მიუხედავად იმისა, რომ არსებობს ცალკეული სტატიები, მეცნიერული კვლევები და დისერტაციები, რომლებშიც ავტორები ყურადღებას ამახვილებენ ჩვენ მიერ შერჩეულ საკვლევ საკითხზე, აღნიშნული თემა მონოგრაფიულად დღემდე არ შესწავლილა.

ზემოაღნიშნულის გათვალისწინებით, წინამდებარე საკვალიფიკაციო ნაშრომის აქტუალობას განაპირობებს ის გარემოება, რომ საქართველოში განვითარებული მოვლენების ლიტერატურული ასახვა ღრმა ანალიზს საჭიროებს; მიუხედავად იმისა, რომ სამეცნიერო სფეროში აქტუალურია პოსტსაბჭოთა ეპოქის მოვლენათა ამსახველი ლიტერატურა, რომელთა განხილვისას ყურადღება გამახვილებულია კონფლიქტების გამომწვევ მიზეზებზე და რამდენიმე ახალგაზრდა მკვლევარს დისერტაციაშიც აქვს განხილული ლიტერატურა ომის შესახებ, ვფიქრობ, დღემდე არ შექმნილა აღნიშნული თემის მეტ-ნაკლებად სრულად ამსახველი ნაშრომი. ზოგიერთი ნაწარმოები კი, რომელსაც წარმოდგენილ კვლევაში განვიხილავთ, ქართულ სალიტერატურო კრიტიკაში საერთოდ არ არეკლილა. ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, მოცემული თემა ახლებურ მიდგომასა და განხილვას საჭიროებს. აღსანიშნავია ისიც, რომ ქართველ ავტორებს აქვთ თავისი დამოკიდებულება საქართველოში არსებული კონფლიქტების მიმართ, რაც მხატვრულ ტექსტებში ნათლად იკითხება.

საკითხის შესწავლის ისტორიის თვალსაზრისით XX საუკუნის დასასრულისა და XXI საუკუნის დასაწყისის ქართული ლიტერატურული პროცესის კვლევის შესახებ საკმაოდ მნიშვნელოვანი წინამძღვრები მოიპოვება. ბოლო პერიოდში პოსტკოლონიურ კვლევების ჭრილში განხილული სამეცნიერო ლიტერატურის დისკურსში ჩნდება ახალი თეორიული მიმართულება – „ლიტერატურა დევნილების შესახებ.“ დევნილის მხატვრული მოდელის აქტუალობა განაპირობა მსოფლიოში მიმდინარე მოვლენებმა. ამ მიმართულების მკვლევართაგან ერთ-ერთი პირველია კლაირ გალიენი, რომელმაც, ფაქტობრივად, საფუძველი ჩაუყარა ზემოაღნიშნული საკითხის თეორიულ განხილვას. სხვადასხვა თეორიულ მიმართულებასთან ერთად, ქართულ სალიტერატურო დისკურსში, აქტუალური ხდება „მეცნიერება ტრავმული მეხსიერების შესახებ.“

ნაშრომის თეორიულ წყაროებად ვიყენებთ:

განსახილველი პრობლემისადმი მიძღვნილ ცალკეულ სტატიებს, კრიტიკულ

წერილებს, რომლებიც ნაშრომის მიზანმიმართულ ანალიტიკურ ორიენტაციას განაპირობებს; ქართულ სამეცნიერო სივრცეში არსებულ წყაროებსა და ლიტერატურულ-კრიტიკულ დისკურსებს. (წიგნები, სტატიები, პერიოდიკა, ინტერნეტ რესურსებით მოძიებული მასალა), რომელშიც ცნობილი ქართველი მკვლევრები (ნანა გაფრინდაშვილი, როზა დევდარიანი, მარიამ მირესაშვილი, ა. შუშბაცარი, ბელა წიფურია, ლევან ბრეგაძე, ნანა კუცია, ნინო მინდიაშვილი, მარინე ტურავა, ნანა კობახიძე, ნინო თოდუა, ანა იმნაძე, ანა იმნაიშვილი, ნონა ამბოკაძე და სხვ.) საკვალიფიკაციო ნაშრომში წამოჭრილი პრობლემების ცალკეულ ასპექტებს განიხილავენ. ზემოაღნიშნული ავტორების ნაშრომებს ჩვენ ვითვალისწინებთ წინააღმდეგობრივი მოსაზრებების ანალიზის პროცესში, ჩვენთვის საინტერესო პრობლემებისა და შეხედულებების ნათლად წარმოჩენის მიზნით; პოსტკოლონიურ სივრცეში შექმნილ ქართველ მწერალთა ნაწარმოებებს, დოკუმენტურ წყაროებს, ინტერვიუებს, რომლებიც ეპოქის რეალურ, მეტ-ნაკლებად ობიექტურ სურათს წარმოაჩენენ.

საკვალიფიკაციო ნაშრომის მიზნებისა და ამოცანების გათვალისწინებით, დისერტაციაში **კვლევის სხვადასხვა მეთოდს მივმართეთ**; ნაშრომზე მუშაობის პროცესში, კვლევა, ძირითადად წარვმართეთ კომპარატივისტული მეთოდით; გამოვიყენეთ ტექსტზე დაკვირვების, ანალიზის ინტერდისციპლინარული მეთოდები; დისერტაციის თემატიკიდან გამომდინარე, საჭიროდ მივიჩნიეთ შედარებითი ანალიზისა და კონცეპტუალური ინტერპრეტაციის მეთოდების გამოყენება; ცალკეულ მოვლენებსა და ფაქტებს შორის ემპირიული კავშირების დასადგენად და ლოგიკური დასკვნების გამოსატანად გამოვიყენეთ ინდუქციური და დედუქციური მეთოდები; ტექსტის ინტერპრეტაციის დროს გავითვალისწინეთ კომპლექსური ლიტერატურათმცოდნეობითი მიდგომა.

ნაშრომის **თეორიულ-მეთოდოლოგიური** საფუძველად გამოვიყენეთ თეორიები „ტრავმული მეხსიერებისა“ და „დევნილთა ლიტერატურის“ შესახებ.

სამეცნიერო ნაშრომის მიზანად გვესახება პოსტკოლონიური ლიტერატურის იმ ნიმუშების გაანალიზება, რომლებმაც ლიტერატურული რეფლექსიის სახით სრულფასოვნად წარმოაჩინა გასული საუკუნის ყველაზე მნიშვნელოვანი და საბედისწერო მოვლენები როგორც ქართულ, ასევე - ოსურ და აფხაზურ ლიტერატურაში. საკვლევი თემა ქრონოლოგიური თვალსაზრისით მოიცავს 1989-2008 წლებს. (9 აპრილიდან 2008 წლის აგვისტოს ომის ჩათვლით). ამდენად, ნაშრომში წარმოჩენილია ორი ათეული წლის განმავლობაში საქართველოში მიმდინარე მოვლენების ქართულ და ოსურ სალიტერატურო და სამეცნიერო სივრცეში ფიქსირებული განსხვავებული მოსაზრებები ტრავმულ კონცეპტებთან დაკავშირებით. ვფიქრობთ, აღნიშნული მასალის ერთიან კონტექსტში შესწავლა და გაანალიზება მნიშვნელოვანია, ერთი მხრივ, მეტ-ნაკლებად სრული ლიტერატურული დისკურსის წარმოსაჩენად, ხოლო, მეორე მხრივ- ქართულ-ოსური და ქართულ-აფხაზური კონფლიქტების ფონზე ომის პარადიგმის, როგორც გარკვეული რეცეფციის, ქართულ კულტურულ სივრცეში გასააზრებლად.

საკვალიფიკაციო ნაშრომის სამეცნიერო სიახლედ გვესახება ქართულ-ოსური, ქართულ-აფხაზური და სამოქალაქო ომის თემაზე შექმნილი მხატვრული ტექსტების ერთიან კონტექსტში გააზრება; იმ მხატვრული ტექსტების საკვლევი საკითხის კონტექსტში განხილვა, რომელთაც, რამდენადაც ჩვენთვის ცნობილია, ჯერჯერობით კრიტიკოსთა კალამი არ შეხებია (მურად მთვარელიძის „ტყვიის პრემია“, გელა ჩქვანავას „ტორეადორები“, ბესო ხვედელიძის „თავის გემო“, კრებული „ალილუია“). ქართულ-ოსური კონფლიქტის თემაზე ოსურ პრესასა და ლიტერატურაში წარმოჩენილი მასალის (რუსულენოვანი, ოსურენოვანი) გაანალიზება და ავტორთა პოზიციების შედარება.

ომის, როგორც ლიტერატურული მოდელის (პარადიგმის), თავისებურებების ჩვენება ორი თეორიის - „ტრავმული მეხსიერებისა“ და „დეცნილთა ლიტერატურის“ კონტექსტში (ქართული და ოსური საანალიზო მასალის საფუძველზე).

დისერტაციის მთავარ ამოცანად და კვლევის მეცნიერულ სიახლედ მიგვაჩნია რუსეთის მიერ ინსპერირებულ ომებზე აფხაზი და ოსი ავტორების შეფასება. მათი ნაწარმოებების გაანალიზება. საინტერესოა რა შეფასებას აძლევენ ისინი მომხდარს, ვის ადანაშაულებენ და რა პოზიციას ინარჩუნებენ. ვფიქრობთ, ამ კითხვაზე პასუხის გაცემით, უფრო საინტერესოდ წარმოვაჩინეთ თემა, რომელიც ქართულ, ოსურ და აფხაზურ ლიტერატურას დროის ერთ, საერთო მონაკვეთში, ერთიან ქრონოტოპში წარმოაჩენს. ამგვარად, გავაანალიზეთ სამი ერის სხადასხვაგვარი შეხედულებით დატვირთული და, ამავდროულად, მეტად საინტერესო ლიტერატურა, რომელმაც, ისტორიის გარკვეულ მონაკვეთში, ეროვნული დეპრესიის გამომწვევი მიზეზებისა და შედეგების სხვადასხვაგვარი გააზრება შემოგვთავაზა.

სადისერტაციო ნაშრომის კვლევის მეცნიერულ სიახლედ წარმოვაჩინეთ ანალიზი იმისა, თუ რას წერენ, რა კრიტერიუმით განსაზღვრავენ მომხდარს ჩვენ მიერ წარმოდგენილი ოსი ავტორები: ალიონა დოგუზოვა, დავით გაზაათი, ედვარდ ვართანოვი, ეკატერინა ჯიოევა, ლანა ძუკაევა, ლიზა ტასოევა, მერაბ ზასეეტი, ნატალია ძუკოევა, ტამერლან ტადტაევი და თენგიზ დოგუზოვი.

აღნიშნული მასალა ჩვენი საკვალიფიკაციო ნაშრომის ფარგლებში პირველად გაანალიზდება, რაც დისერტაციის ერთ-ერთ მთავარ ამოცანად მოიაზრება. უნდა ითქვას, რომ შეუძლებელია, ერთ ნაშრომში თავი მოუყარო XX საუკუნის 90-იანი წლების ისტორიული ფაქტების, ლიტერატურული რეფლექსიის გზით ასახულ სრულ მასალას, თუმცა, ვფიქრობთ, მეტ-ნაკლებად შევძელით სრული სურათი წარმოგვეჩინა.

სადისერტაციო ნაშრომის მეცნიერულ და პრაქტიკულ ღირებულებად მიგვაჩნია საკითხით/პრობლემით დაინტერესებულ პირთათვის შემდგომი კვლევებისას, მისი, როგორც თეორიული ბაზის ფაქტობრივ მასალად გამოყენების შესაძლებლობა.

ნაშრომი გამოადგება ფილოლოგიური პროფილის სტუდენტებს უახლესი ქართული ლიტერატურის ისტორიის შესწავლისას; საინტერესო იქნება მომავალი

მეცნიერული კადრებისთვის, რომლებიც პოსტკოლონიური ლიტერატურის შესწავლაზე იქნებიან ორიენტირებულნი; ნაშრომის გაცნობისას დაინტერესებულ მკითხველს, მეტ-ნაკლებად, სრული წარმოდგენა შეექმნება 90-იანი წლების საქართველოში მიმდინარე პოლიტიკურ-კულტურულ პროცესებზე, საქართველოს უახლესი ისტორიის უმნიშვნელოვანეს ეტაპზე, რომელიც არაერთი ქართველი ლიტერატურათმცოდნის კვლევის საგანი გახდა.

ნაშრომის სტრუქტურა: სადისერტაციო ნაშრომის მოცულობა შეადგენს 250 გვერდს. ნაშრომი შედგება შესავლის, ძირითადი ნაწილისა (სამი თავის, ხუთი ქვეთავისგან) და დასკვნისაგან. ნაშრომს თან ერთვის გამოყენებული და დამოწმებული ლიტერატურის სია, სულ 223 ერთეული.

ნაშრომის ძირითადი შინაარსი

თავი I. მე-20 საუკუნის 90-იანი წლების ანარეკლი ქართულ მწერლობაში

ნაშრომის პირველი თავი შედგება ერთი ქვეთავისაგან- I.1. *სამოქალაქო ომის რეფლექსია*. აღნიშნული თავი ეთმობა გასული საუკუნის 90-იანი წლების საქართველოში მმართველობითი კრიზისის ფონზე განვითარებული მოვლენების (9 აპრილის ტრაგედია, სამოქალაქო ომი) პოლიტიკურ ფონზე შექმნილ უმძიმეს რეალობას და მის ასახვა-წარმოჩენას პოსტკოლონიურ ლიტერატურულ დისკურსში. გავანალიზებთ ლიტერატურული ტექსტები (გურამ დოჩანაშვილის „ორნი აქა იქ“, ზურა მესხის „სპაზმები“, შოთა იათაშვილის „ავადმყოფი ქალაქი“, ირინა ბაქანიძის „ნათელო, ნათელო ჩემო“, ზაზა თვარაძის „დამშრალი მდინარე“, „ბინები“, ოთარ ჩხეიძის „არტისტული გადატრიალება“, აკა მორჩილაძის „მოგზაურობა ყარაბაღში“- აღნიშნული, ჩვენ მიერ გაანალიზებული ნაწარმოებები სრულ წარმოდგენას გვიქმნიან 90-იანი წლების საქართველოში მიმდინარე პროცესებზე. მასზე, თუ

როგორ ჩაენაცვლა პოსტსაბჭოური მოვლენებით მიღებული მასობრივი ტრავმა საბჭოური რეჟიმის არსებობით გამოწვეულ ტრავმას, რომლის ლიტერატურულ დისკურსში განხილვა(ამ შემთხვევაში) აქ წარმოდგენილ მწერალთა ნარატივზე დაყრდნობით ხდება შესაძლებელი. გურამ დოჩანაშვილის მოთხრობაში „ორნი აქა იქ“ მწერალმა ერთ-ერთმა პირველმა ამხილა ჭაობში ჩაძირული წყობის უკუღმართი პოლიტიკა. ნაწარმოები, რომლის თემატიკაც 90-იანი წლების სისხლიანი აპრილის გამოძახილია, საქართველოში ეროვნული მოძრაობის ჩახშობის მცდელობისას დაღუპულთა რეკვიემია; მასში ჩართულია ბიბლიური ციტატები. გაცხადებულია ნაწარმოების დასათაურების მიზეზი („ორნი აქა, იქა“), ე.ი. უფალს უბრუნდება ის, რაც მას ეკუთვნის. ხოლო „აქ“,სამშობლოს სიყვარულისთვის დასჯილი, ისტორიის ნაწილი ხდება. ცოდვილი ჯალათი სტასიკი კი, როგორც მკვლელი, აქაც უარყოფილია და, ამავე მიზეზით, ზეციურ სამკვიდროში - მიუღებელი.

ზურა მესხის ნაწარმოებში „სკაზმები“ აღწერილია რეალური სურათი ეპოქისა, რომელმაც ერი ფიზიკური და მორალური ხრწნის გზაზე დააყენა. ნაწარმოებში გადმოცემულია შეურაცხყოფილი ინტელიგენციისა და მოზარდი თაობის გაუსაძლისი ყოფა, ცხოვრების წესისა და მრწამსის შეცვლა უარესობისკენ; დახატულია ლუკმაპურის საშოვნელად ქუჩაში გამოსული ინტელიგენცია, მისი ხრწნის სურათი... მოზარდთა სულიერი დეგრადაცია... ცხოვრებისეულ სირთულეებს ერთვის ეპოქალური ძვრებით გამოწვეული კრიზისი, რომლის შედეგიც ერთი დანგრეული ოჯახის ფონზე იკვეთება. თემატურად იგივე ხასიათისაა შოთა იათაშვილის მოთხრობა „ავადმყოფი ქალაქი“, სადაც საუბარია 90-იანი წლების საქართველოს „სნეულ“ დედაქალაქზე, რომლის მიხედვითაც, ერთი კონკრეტული ქალაქის მაგალითზე, ეპოქის რეალური სურათია გადმოცემული. საგულისხმოა, რომ ნაწარმოების მთავარ გმირს, რომლისთვისაც აღარაფერია „უკადრებელი“, მხოლოდ დედის თვალეში ჩახედვა აშინებს, რადგან ეს თვალეები სარკეა, რომელშიც მთელი სამყაროა არეკლილი. ნაწარმოებში დომინირებს რწმენაშერყეული ადამიანების, ან უარესი,- ურწმუნო ადამიანების სიჭარბე

ეკლესიაში. ამ კუთხით, კულმინაციას აღწევს მღვდელმთავრის მიერ ურწმუნო, ირონიულ-სარკასტულად განწყობილი მომლოცველის მოკვლა, მერე კი - სიცოცხლის სუიციდით დასრულება. რაც, ჩვენი აზრით, მღვდელმთავრის მიერ თავისი დანაშაულის შეცნობის შედეგია.

შოთა იათაშვილის მცირე მოცულობის მოთხრობა „ტვინი“ ესაა ტრაგედია, რომელიც მოაზროვნე ფენის ყოფნა-არყოფნის საკითხს აყენებს. ადამიანი გააზრებულად თმობს ყველაზე ძვირფასს - ტვინს, რაც, ცხადია, დაღუპვის მიზეზად ექცევა. ნაწარმოების იგავური სიუჟეტი ეპოქის ანარეკლია. თომას კონკრეტულ მაგალითზე მთელი ერის მოაზროვნე ფენის კატასტროფა ჩანს. გამოკვეთილია, როგორ, რისი წყალობით ხდებოდა ღირებულებათა გადაფასება. „დროის მანქანის“ შემობრუნების შემდეგ, კოჭლი ცხვარივით, საზოგადოების როგორი ფენა მოექცა წინ; ვინ რისი დათმობის ხარჯზე აუღო „აღლო“ ახალ ცხოვრებას.

ირინა ბაქანიძე მოთხრობაში „ნათელო, ნათელო ჩემო“, 90-იანი წლების ურთულეს პერიოდში ოჯახური ურთიერთობების მსხვერველაზე მოგვითხრობს. ნაწარმოები მნიშვნელოვანია ქალის, როგორც ცხოვრებისაგან გაწამებული არსების, ფუნქციადაკარგული დედის დახასიათების თვალსაზრისით, სადაც ქალი-დედის ლიტერატურული პორტრეტი სოციალური-ფსიქოლოგიური შტრიხებითაა გადმოცემული. ესაა უმძიმესი ეპოქის ერთ-ერთი ენიგმა, რომელიც ავტორმა უცვლელად „გადმოხატა“, რათა მკითხველისათვის წარმოდგენა შეექმნა ქართველი ქალის გამოუვალ მდგომარეობაზე 90-იანი წლების განუკითხაობისას. ზაზა თვარაძის „დამშრალი მდინარე“ და „ბინები“ ავტორისეული დამოკიდებულებაა ქვეყნის კატასტროფულ მდგომარეობისადმი. პერსონაჟები, როგორც ერთმანეთისადმი, ასევე საკუთარი თავისადმი მძაფრ ირონიასა და ეჭვს ავლენენ. იკვეთება უნდობლობა, სასოწარკვეთა...ნაწარმოებში „დამშრალი მდინარე“ დროის ის მონაკვეთია აღწერილი, როცა ისტორიამ უკვე „მიითვალა“ ეროვნული მოძრაობის, თბილისის ომის და საქართველოს ტერიტორიული რღვევის ურთულესი

პერიოდები. იმავდროულად, მიუხედავად კატაკლიზმებისა, ადამიანში ბრუნდება რწმენა, ცდილობს, უფალს მიეახლოს, მიენდოს. კომუნისტების იდეოლოგიური წნეხისგან გათავისუფლებული მწერლობა უკვე საუბრობს ეკლესიასა და იმ ადამიანებზე, რომლებიც ნაბიჯ-ნაბიჯ უახლოვდებიან რწმენის ფენომენს. ნაწარმოები „ბინები“ კომუნისტების გახრწნილი მმართველობის შედეგად ქუჩაში გამოსული ადამიანების ხვედრზე დაგვაფიქრებს. ზოგადად, ზაზა თვარაძის შემოქმედების მთავარი თემა ადამიანის ღვთისადმი მიმართებაა. ტრავმული მეხსიერების კიდეც ერთ ლიტერატურულ ანარეკლს წარმოადგენს ზაალ სამადაშვილის „ხმაურიანი ქალაქი“. ნაწარმოები ფარდას ხდის იმ ადამიანთა ცხოვრებას, რომლებიც სულ არ დაგიდევენ რა ხდება ქვეყანაში და არხეინად აგრძელებენ ცხოვრებას. მთავარი იყო, უბედურებას მათ ოჯახებში არ შეეღწია!... ნაწარმოების სიუჟეტური ღერძი აფხაზეთის ომის ფონზე თბილისში მიმდინარე პროცესების გარშემო ტრიალებს. ნაწილი ქართველი ბიჭებისა აფხაზეთის ომში იბრძვის, ნაწილი თბილისის ქაოსურ ყოფაშია ჩამირული. ასეთ თბილისში ყველაფერი დასაშვებია: ქურდობა, ნარკოტიკი, მკვლელობა... განუკითხაობაში „ჭკვიანი“ კაცები სიმბოლურ ფასად ყიდულობენ ყველაფერს... ნაწარმოების მიხედვით, სულიერად ტრავმირებულ ადამიანებს უფალთან დაბრუნების სურვილი უჩნდებათ. ყველა ცოდვილი უფლის სარკმელში შეხედვას ლამობს, მას უხსნის გულს და ადამიანურ დაცემას აღიარებს.... 90-იანი წლების მოვლენათა გამორჩეულ ლიტერატურულ ანარეკლს წარმოადგენს ოთარ ჩხეიძის რომანი „არტისტული გადატრიალება“. ნაწარმოები დოკუმენტურ ფაქტებს ეყრდნობა და თბილისის ომისა და სამოქალაქო დაპირისპირების (რეალურად, რუსეთ-საქართველოს ომის) ერთგვარი ანალიზია. ნაწარმოების სათაურიც სიმბოლურია - საზოგადოების ტრავმულ მეხსიერებაში ჩარჩენილ მოვლენათა განვითარებას მწერალი „თეატრალურ წარმოდგენად“ (იმავდროულად, სწორედ „არტისტთა“ მიერ დადგმულ ფარსად თუ ტრაგედიად) აღიქვამს და ფუნქციადაკარგული თეატრის დედაქალაქის ქუჩებში დამღუპველ, ტრაგიკულ გადანაცვლებაზე საუბრობს... ნაწარმოებში

გამოკვეთილია ქართული ხასიათის ნეგატიური პლასტი - ნებისმიერი როლის მორგება პირველობისთვის და ხმის ჩახლეჩამდე ყვირილი ყურადღების მისაქცევად. ეს იყო დედაქალაქის თანადროული ყოფის რეალური სურათი და, სამწუხაროდ, არა მხოლოდ დედაქალაქისა - ქაოსს სრულიად საქართველო მოეცვა. აკა მორჩილამის რომანი „**მოგზაურობა ყარაბაღში**“ საქართველოს ტერიტორიული მთლიანობის რღვევის პერიოდს, კერძოდ, ცხინვალის ომის მიწურულს ირეკლავს. ნაწარმოებში შემოდის თემა „წამალი“; კონკრეტული ადამიანების ცხოვრების ფონზე იკითხება, რომ ესაა დასასრული უმძიმესი ეპოქისა და დასაწყისი რაღაც სხვა, ახალი გზისა ქართული საზოგადოების ცხოვრებასა და ცნობიერებაში. ეპოქის მაჯისცემას მიყურადებული ავტორი შესანიშნავად ახერხებს ქაოსური ყოფის ჯაჭვური რეაქციიდან ყველა ძირითადი რგოლი გამოაცალკევოს, სახელი დაარქვას. აკა მორჩილამის „ჩემი თავგადასავალი“ ცხადყოფს, თუ როდემდე გაჰყვა ომის შიში, ომისშემდგომი დეპრესია ხალხს; რომ პირველი დარტყმა, რომელიც სისხლიანი აპრილის ღამეს მიიღეს ადამიანებმა, მხოლოდ ფიზიკური არ იყო - ფსიქოლოგიური ტრავმა უკურნებელი აღმოჩნდა. ავტორის ორივე ნაწარმოებისათვის - „**გასეირნება ყარაბაღში**“ და „**ჩემი თავგადასავალი**“, დამახასიათებელია გულწრფელი იუმორით შეზავებული ლაღი თხრობა, სადაც ენიგმური სახეების მონაცვლეობით შემოსვლა და ფაქტების წარმოჩენა ხელს უწყობს 90-იანი წლების სოციალურ-პოლიტიკური სურათის აღდგენას.

თავი II. ომი ქართველ მწერალთა შემოქმედებაში

მეორე თავი შედგება ოთხი ქვეთავისაგან, რომელთაგან პირველში-**II.1. ეპოქალური დისკურსი**, გავანალიზებთ (ოთარ ჩხეიძის, როსტომ ჩხეიძის, ნაირა გელაშვილის, დათო ტურაშვილისა და ჯაბა იოსელიანის) მეოცე საუკუნის 90-იანი წლების მოვლენებზე შექმნილი მხატვრულ-დოკუმენტური ხასიათის ქართული ლიტერატურა. ნაირა გელაშვილის რომანი „პირველი ორი წრე და ყველა სხვა“

დოკუმენტური პროზა და ეძღვნება მნიშვნელოვან პრობლემას, რომელიც აქტუალურია არა მხოლოდ საქართველოში - განსხვავებული აზრის გამო ადამიანთა შევიწროება. ნაწარმოები ტრავმულ მოვლენათა ლიტერატურული რეფლექსიაა. ნაწარმოების პერსონაჟები სხვადასხვა ქვეყნის ლიტერატურულ შედეგრთა თარგმნით არიან დაკავებულნი. მათ გარშემო იცვლება პოლიტიკური ვითარება. ჩნდებიან ახალ-ახალი დაჯგუფებები, ლიდერები. ისინი „მთარგმნელობითი კოლეგიის“ თანამშრომლების დაშინებას და დევნას იწყებენ, დარბევას მოსდევს მსხვერპლი. პერსონაჟთა მიმოწერაში საქართველოს ისტორიის სხვადასხვა მონაკვეთია გაშუქებული. მთარგმნელობითი ცენტრის „სარკმლიდან“ არა მხოლოდ თბილისის, ზოგადად, მთელ საქართველოში მიმდინარე ტრაგიკულ მოვლენებს აღვიქვამთ. რომანში „იყო და არა იყო რა“ დათო ტურაშვილი ქრონოლოგიურ ჭრილში განიხილავს მოვლენებს საქართველო-რუსეთის მრავალწლოვანი ურთიერთობისა თავისუფლების მოპოვებამდე. ისტორიული ტრავმებით გაჯერებული ნაწარმოები ავტობიოგრაფიული ხასიათისაა. მკითხველი მოგზაურობს ჯერ საბჭოთა საქართველოში, შემდგომ ავტორ-პერსონაჟთან ერთად მიდის „სარკმლამდე“, საიდანაც თავისუფლება მოჩანს. ავტორი-მთხრობელი ეროვნული მოძრაობის ლიდერებზე თავის შეხედულებას გვიზიარებს. ეს ფაქტები მნიშვნელოვანია იმდენად, რომ საზოგადოების აზრს ემთხვევა, წარმოდგენა გვექმნება ეპოქის პულსაციაზე. საქართველოს უახლესი ისტორიის ფურცლებს აცოცხლებს როსტომ ჩხეიძის ისტორიულ-ბიოგრაფიული ჟანრის რომანი „ეკლის გვირგვინი“. ეს გახლავთ წიგნი-ისტორია, რომელიც ზვიად გამსახურდიას ცხოვრების ტრაგიზმს ირეკლავს და ეროვნული მოძრაობის ლიდერობიდან ჯიხაშკარამდე განვილილ გზას აღგვიწერს. მიუხედავად იმისა, რომ ავტორის სტილური მანერა თავშეკავებულია, ნაწარმოებში აშკარად იკვეთება პოზიცია - მწერალმა კარგად იცის, რა ამომრავებდა ზვიად გამსახურდიას! სხვა კუთხით, მაგრამ იგივე თემას ეხება ჯაბა იოსელიანი წიგნში „სამი განზომილება“, სადაც ავტორი ქრონოლოგიური სიზუსტით აღწერს თუ რა ხდებოდა იმ პერიოდის

თბილისში; რას მიიჩნევს ზვიად გამსახურდიასთან დაპირისპირების მიზეზად...

მეორე ქვეთავში - II.2. აფხაზეთის ომი ქართულ ლიტერატურაში გავანალიზეთ (გელა ჩქვანავას „ტორეადორები“, ზაურ კალანდიას „ძეგლი ყველასათვის“, რეზო თაბუკაშვილის „გემების ჩრდილქვეშ“, „ნისლი“, გურამ ოდიშარიას „სოხუმში მოსალოდნელია წვიმა“, „ძმისშვილი“, პრეზიდენტის კატა“ მარინე ტურავას „სოხუმი-თბილისი“, ირმა მალაციძის „გუნდა“, მურად მთვარელიძის „ტყვიის პრემია“, ჯანო ჯანელიძის „როცა ცრემლები მღერიან“, „როცა გამარჯვებულთ ასამართლებენ“, ბესო ხვედელიძის „თაგვის გემო“ - მხატვრული ნაწარმოებები, რომლებიც ქართულ-აფხაზური კონფლიქტის თემატიკაზეა შექმნილი. აფხაზეთის

ტერიტორიაზე დატრიალებული ტრაგედია (როგორც, ზოგადად, ყველა მოვლენა), საბოლოოდ, ლიტერატურის წიაღში ინაცვლებს. ჩვენ მიერ გაანალიზებული გელა ჩქვანავას „ტორეადორები“ აფხაზეთის ომში განვითარებული მოვლენების გამოძახილია. ტექსტში აღწერილია საომარი მოქმედებების დროს მტრის ზურგში ჩარჩენილი ორი მეზრძოლის რამდენიმე დღე. ავტორი ქვეტექსტებით საუბრობს; მისი შეხედულებით, სამშობლო, რომელიც ბრძოლის ველზე გამოუცდელ ახალგაზრდებს უხმობს და ყველაზე კრიტიკულ მომენტშიც კი მათ დაცვას ვერ ახერხებს, აღარ არსებობს!... აფხაზეთის ომის კიდევ ერთ ლიტერატურულ რეფლექსიას ვხვდებით ზაურ კალანდიას რომანში „ძეგლი ყველასათვის“. ნაწარმოებში ასახულია აფხაზეთის ომის პერიოდის სამეგრელოში მიმდინარე, შიდა დაპირისპირებების ფონზე გაშლილი რეალობა, 1992-93 წლებში სამეგრელოში ეროვნულ გვარდიასა და მხედრიონელებს შორის დაპირისპირება. მასში მთელი სიზუსტითაა აღწერილი, რა ხდებოდა ზვიად გამსახურდიას გაძევების შემდგომ ერთი ქვეყნის ორად გაყოფილ, დაპირისპირებულ ბანაკში. სიუჟეტი, რომელსაც უსწრებს შიდა ომში „თავგამოჩენილი“ ბიჭების ომამდელი ისტორიები, საინტერესოდ ვითარდება. ნაწარმოების ობიექტური საფუძველი 90-იანი წლების საქართველოში კონკრეტული ვითარებით განპირობებული მოვლენებია. რეზო თაბუკაშვილის წიგნის სათაური „გემების ჩრდილქვეშ“ სიმბოლური ხასიათისაა -

გემები იცავენ ადამიანებს, იფარავენ და სულიერ სიმშვიდეს უნარჩუნებენ. მოთხრობა „გაქცევა“ ადამიანის ინდივიდუალური ტრავმის წარმომჩენია. ესაა ახალგაზრდა ქალის მტკივნეული გამოთხოვება აწმყო-წარსულთან; საყვედური ბუნებისადმი. ანალოგიური ტკივილი იკითხება „არგაქცევაში“. „ნისლი“ კი არაჩვეულებრივი სურათია იმის გასააზრებლად, თუ რამდენად დაუფასებელი იყო ომგამოვლილთა ყოფა ომისშემდგომ ხანაში. გურამ ოდიშარის „სოხუმში მოსალოდნელია წვიმა“ ავტობიოგრაფიული ხასიათის ნაწარმოებია, რომელშიც ნათლად ჩანს აწმყო-წარსულისადმი ავტორის დამოკიდებულება. ფსიქოლოგიურ დრამაში შესამჩნევია მოთხრობლის ნოსტალგიური დამოკიდებულება ქალაქისადმი, რომელში დასაბრუნებლად იგი მუდმივ მზადყოფნას განიცდის. ესაა მცდელობა - მარადიულობა მიანიჭოს სოხუმს. ნაწარმოები ერთგვარი დღიურია იძულებით გადაადგილებული კაცისა. 90-იანი წლების ტრაგიკულ მოვლენებს ეხება მწერლის ერთ-ერთი მოთხრობა „მძისშვილი“, სადაც ნათლად სჩანს, რომ მიუხედავად ომის დაუნდობელი კანონებისა, კრიტიკულ სიტუაციაში ადამიანები ცდილობენ, არც თვითონ დაკარგონ და არც მტერს შეულახონ ღირსება. დროის მოკლე მონაკვეთში განვითარებული მოვლენები ერთმანეთთან მჭიდრო მიზეზ-შედეგობრივ კავშირშია. მტრის შვილის გადარჩენა იწვევს დადებით შედეგს - მტერი ინდობს მტერს და ნდობასაც უცხადებს, მეტიც, უმაღლეს შეფასებას აძლევს - „ღირსეულ მტერს“ უწოდებს. ნდობით გამოწვეული ემოციით ატირებული კაცი სიყვარულით სავსე ქვეყანაში ცხოვრებას ნატრობს.

რომანი „პრეზიდენტის კატა“ მხატვრულ-დოკუმენტური ხასიათის ნაწარმოებია, რომელიც დოკუმენტურ ფაქტებზეა შექმნილი და საბჭოთა კავშირისდრინდელი სოხუმის საზოგადოებრივი ცხოვრების პანორამას ასახავს. გაცოცხლებულია გასული საუკუნის 60-იან-80-იან წლებში აფხაზეთის ცენტრალური კომიტეტის პირველი მდივნის, მიხეილ ბლაჟბას ცხოვრება. მარინე ტურავას პოეტური კრებული - „სოხუმი-თბილისი“ კიდევ ერთხელ გვახსენებს, რომ აფხაზეთი მისი ცხოვრების განუყოფელი ნაწილია, „სულიერი მდგომარეობა“, რაც კარგად ჩანს

როგორც მის წერილებში, ასევე - ლექსებში, რომლებიც გრძნობათა კალაპოტად ქცეულა.

აფხაზეთის ომის დროს ქართველ ჯარისკაცთა ბატალიონში მომხდარ რეალურ ფაქტზეა შექმნილი ირმა მაღაციძის მხატვრულ-დოკუმენტური მოთხრობა „გუნდა.“ ნაწარმოები იმ ადამიანებს ეძღვნება, რომლებმაც შეძლეს, ომის დროს არ გაბოროტებულიყვნენ და პატივი ეცათ სუსტი სქესის წარმომადგენლისთვის, თუნდაც მტრის ოჯახის წევრისთვის. ნაწარმოებში გადმოცემულია მტრის მაღლიერების დამადასტურებელი ფაქტები. ჩვენ მიერ გაანალიზებულ მურად მთვარელიძის ნაწარმოებში „ტყვიის პრემია“, საქართველოს საუკუნოვანი ტრაგედია ირეკლება. აფხაზეთის ომი ტრაგედიის პასაჟთაგანია. პოსტსაბჭოთა ლიტერატურის წარმოდგენილი ნიმუში „ისტორიულ ჭრილში ლიტერატურული რაკურსით“ გვამოგზაურებს მეოცე საუკუნის 20-იანი წლებიდან 21-ე საუკუნემდე. ავტორი აცოცხლებს გასული საუკუნის სხვადასხვა პერიოდის ტრაგიზმით აღსავსე მოვლენებს, საშუალებას გვაძლევს, კიდევ ერთხელ დავფიქრდეთ, თუ რამდენად შეიძლება ჰგავდეს ერთმანეთს, რა კავშირშია სამი თაობის ადამიანთა ტრაგიკული ხვედრი, როგორ აისახება სულზე ტრავმული მეხსიერების შედეგები. დროისა და სივრცის მონაცვლეობა ხელს არ უშლის ომის დამანგრეველ შედეგთა უცვლელობას. აფხაზეთის დრო და სივრცე ავსებს აფხაზეთიდან დევნილი მწერლის, ჯანო ჯანელიძის პოეტურ კრებულს - „როცა ცრემლები მღერიან“ და პროზაულ ნაწარმოებს „როცა გამარჯვებულთ ასამართლებენ“. ავტორი გულისტკივილით ამხელს იმ ადამიანებს, რომლებმაც პირად ინტერესებს საერთო საქმე შესწირეს. მისი გამოსვლების ჩანაწერები თუ შემოქმედება ნიღაბს ხსნის, როგორც შევარდნაძის მზაკვრულ გეგმებს, ასევე - აფხაზ სეპარატისტთა დაუნდობლობას. ქართულ-აფხაზური კონფლიქტის თემას ეხება ბესო ხვედელიძის პროზაული ნაწარმოებიც „თაგვის გემო.“ ნაწარმოების იდეა, წარმოაჩინოს ქართველის, ამ შემთხვევაში, ჯარისკაცის ჰუმანური ბუნება, მჟღავნდება მთხრობლის უცხოელი ჟურნალისტისადმი გულისხმიერი დამოკიდებულებით, რაც გამოიხატა სურვილით,

როგორმე გაარიდოს იგი ომის უბედურებას, სადაც შემთხვევით მოხვდა. ტექსტში ზოგადსაკაცობრიო თემაა გაშუქებული - ჯარისკაცი არ კარგავს ადამიანურ ღირსებას მაშინაც კი, როცა სიკვდილი ასე ახლოსაა.

2.3. ქართულ-ოსური კონფლიქტის ანარეკლი ქართულ მწერლობაში

აღნიშნულ ქვეთავში ჩვენი კვლევის საგანი რუსეთის იმპერიის მიერ ინსპირირებული ქართულ-ოსური კონფლიქტის თემაზე შექმნილი ნაწარმოებებია. განვიხილავთ შემდეგ ავტორთა - **ზეინაბ მეტრეველის, ვანო ჩხიკვაძის, გიორგი სოსიაშვილის, შოთა დარბუაშვილისა და მზია ხეთაგურის** მხატვრულ ტექსტებს, ასევე, კრებულს „**ალილუია**“, რომელშიც შესულია სამაჩაბლოდან დევნილ ავტორთა ლექსები. **ზეინაბ მეტრეველის „საყდრის ჩიტები“** საქართველოს დანაწევრებისა და დაქუცმაცების ავბედით პერიოდს ირეკლავს. ნაწარმოები ქართულ-ოსური კონფლიქტის ტრაგიზმითაა ინსპირირებული, სადაც ფილოსოფიური სიღრმითაა წარმოჩენილი მიტოვებული სოფლის მდგმურთა ავბედითი ყოფა, მაგრამ მაინც ბრძოლა ხვალინდელი დღის უკეთესობისთვის. იერარქიული კიბიდან თავქვე დანარცხებული კაცის მშობლიური ფესვების ძიება... ქართულ-ოსური კონფლიქტის ტრაგიკული პროცესების ომში გადაიზრდის თემას ეხება ვანო ჩხიკვაძის „**ზამთრის წიგნი**“. აღნიშნულ ნაწარმოებში, ავტორი ყველა იმ მანკიერებას ამხელს, რაც 90-იანი წლების საქართველოსთვის იყო დამახასიათებელი. ნაწარმოების მიხედვით, ომის ცეცხლზე ხელის მომთბობი ადამიანები ფულის შოვნის საუკეთესო გზებს ქვეყნის უბედურებაში ხედავენ. ნარკოტიკების რეალიზება ჩვეულებრივი მოვლენაა. ავტორს საუკეთესოდ აქვს გადმოცემული იმ ადამიანების ხასიათი, რომლებსაც ხელს არ აძლევთ კონფლიქტის მშვიდობიანი გზით მოგვარება - დამაბულობა, აშლილობა და ქაოსი, არეულობა მეტად „მომგებიანია“. მოთხრობაში „**1992, 1-ლი იანვარი**“, ავტორი ახალი წლის უღიმღამო, ნაგვემი დედაქალაქის უსიხარულო სურათს გვიხატავს. იგი მტკივნეულად განიცდის ერთმანეთს დაპირისპირებულ მოძმეთა სროლას, თანაც ახალი წლის შემობრძანების დღეს და მიიჩნევს, რომ ამ ომიდან არავინ არ გამოვა გამარჯვებული. აგვისტოს ომის მოვლენების შემდგომაა შექმნილი **გიორგი**

სოსიაშვილის შემოქმედების უდიდესი ნაწილი. ჩვენ მიერ გაანალიზებულ თითქმის ყველა ნაწარმოებში („მესაფლავენი“, „გამორთული მთვარე“, „2008 წლის შვებულება“, „საძირები“, „მავთულხლართი“) აგვისტოს ომით დაზარალებული ადამიანების ტრაგედიაა წარმოჩენილი. იკვეთება აგვისტოს ომისადმი, ზოგადად, საქართველოს წარსულისადმი ავტორის დამოკიდებულება, რასაც „შიშველი“ ფაქტების წარმოჩენით ახერხებს, მკითხველს მთელი სიმძაფრით განაცდევინებს მომხდარს. იგი წარსულსა და აწმყოს შორის პარალელს ავლებს, წარმოაჩენს ბოლშევიკების არაადამიანურ ქმედებებს და ყველა წვრილმანს აანალიზებს. ავტორი თვლის, რომ ახალ დროს ახალი გმირები სჭირდება; მხოლოდ წარსულში დარჩენილნი ვერ მოგვცემენ მაგალითს. ამ ფონზე იგი ზვიად გამსახურდიაზე და მის სახელთან დაკავშირებულ პრობლემებზე საუბრობს. ავტორს მოჰყავს „ზვიადისტების“ დევნა-შევიწროების მაგალითები. სამაჩაბლოს კონფლიქტს მწვავედ განიცდის დევნილი პოეტი და მუსიკოსი შოთა დარბუაშვილი. მისი ლექსები და ჩანაწერები „სამაჩაბლოში ქართლის ცრემლია“ და „ფიქრები სამაჩაბლოს მომავალზე“, ერთგვარი მიძღვნაა მივიწყებული წალკოტისადმი. პოეტის ტრაგიკული ხვედრი ლირიკულ ლექსებში ირეკლება. იგი თვლის, რომ მისი ბედნიერება ცხინვალთან ერთად დაიკარგა...საინტერესოა მისი მონათხრობი 90-იან წლებში ცხინვალში განვითარებულ მოვლენებზე. ცხინვალელი პოეტი ციციწო ბაბუციძის პოეტურ კრებულში „მოთმინება გაზაფხულამდე მოვა“, სამაჩაბლოს დაკარგვით მიღებული მოუშუშებელი იარა კიდევ ერთხელ ხდება ხილვადი. ავტორი მხატვრული ხერხებით ცდილობს თავისი განცდების გადმოცემას. საკუთარი თვალთ ნანახი და განცდილი განსაკუთრებულ ელფერს სძენს მის შემოქმედებას, რომელიც პოეტის მტკივნეული სულის ანარეკლია.

ოსური წარმომავლობის გამო მეტ პასუხისმგებლობას გრძნობს პოეტი მზია ხეთაგური. მისი შემოქმედების ძირითადი თემა დანაწევრებული საქართველოა. პოეტი დიდი გულისტკივილით გვიამბობს ოსურ-ქართული კონფლიქტით მიღებულ მოუშუშებელ ჭრილობაზე. მისი პოეტური კრებული „ღამის დარაჯი“

გულწრფელ აღსარებაა, რომელსაც მკითხველს აბარებს. დაკარგული ტერიტორები, გაწყვეტილი ურთიერთობები, მიტოვებული ადგილის დედა და ფუძის ანგელოზი - ეს იმ ტრავმათა არასრული ჩამონათვალია, რომლითაც დაღდასმულია დევნილთა ყოფა. ჩვენ მიერ გაანალიზებული პოეტური კრებული „ალილუია“ იმ შემოქმედთა განცდებს გადმოგვცემს, რომლებმაც შეძლეს, ლიტერატურული ტექსტის სახით წარმოედგინათ ისტორიული რეალობა. აღნიშნული წიგნი მნიშვნელოვანია იმ თვალსაზრისით, რომ სრული წარმოდგენა გვექმნება სამაჩაბლოდან დევნილთა შემოქმედებაზე.

მეოთხე ქვეთავში II.4.- **ომის ქრონიკები პუბლიცისტურ ნარატივში (ლოკალური და რესპუბლიკური პრესა)** განვიხილავთ ხაშურის რაიონული გაზეთ(ებ)ის („გამარჯვების გზა“, „ალიონი“, „ხაშურის მოამბე“) ფურცლებზე სხვადასხვა დროს, საქართველოს უმწვავეს პერიოდში გამოქვეყნებულ მაცვალა ხაჩიძის (ჟურნალისტი) წერილებს. ჩვენ მიერ განხილულ მასალებში გაშუქებულია, როგორც ქვეყნის დედაქალაქში, ასევე ხაშურის რაიონში, პოლიტიკური ხაზით განვითარებული მოვლენები.

თავი III. ომის რეფლექსიები ოსურ ბელეტრისტულ-პუბლიცისტურ ნარატივში. აღნიშნული თავი დაეთმო ოსი ეროვნების ავტორთა შემოქმედების გაცნობას, რამაც საშუალება მოგვცა გაგვეცნობიერებია, თუ როგორ შეფასებას აძლევენ ისინი ოსურ-ქართულ კონფლიქტს. ჩვენ მიერ გაანალიზებული მასალა ეკუთვნით ოსი ეროვნების შემდეგ ავტორებს: **ტამერლან ტატაევი, ალ. ჩეხოვი, ალიონა დოგუზოვა, დავით გაზათი, ედვარდ ვართანოვი, ეკატერინა ჯიოევა, ლანა პუკაევა, ლიზა ტასოევა, მერაზ ზასეთი, ნატალია დზუკაევა, თენგიზ დოგუზოვი.** ტამერლან ტატაევის მოთხრობების („Карабин“ („კარაბინი“), „Отступник“ („უკან დამხევნი“), „Добровольцы“ („მოხალისეები“)) გაანალიზებისას გამოგვაქვს დასკვნა,- ავტორი მიუკერძოებელია. გადმოცემულია რეალური სურათი თუ რა ხდებოდა ომის დროს ცხინვალის ქუჩებში; როგორი ურთიერთობა ჰქონდათ ოსებს და ქართველებს ომამდე... საინტერესოა ავტორის ობიექტური დამოკიდებულება და აშკარა სურვილი,-თვალი

გაუსწოროს სიმართლეს. ოსი ეროვნების მეთექვსმეტე საუკუნის ჩანახატში იმ საშინელი ღამის ისტორიაა, როცა ომი დაიწყო. გოგონას შეხედულებით მათი მხსნელი მხოლოდ რუსეთია. ასეთივე შეხედულება რჩება მეცხრე კლასელ გოგონას-ლიზა ტასოევას. მის ლექსებში ქართველების ხელით დასამარებული სიმშვიდე და რწმენა იკითხება. მოზარდთა შეხედულებებიდან გამოგვაქვს დასკვნები, -ახალგაზრდები ხედავენ ფაქტებს; მათთვის უცხოა პოლიტიკა და ნაკლებად აინტერესებთ ომის გამომწვევი მიზეზები. თანამედროვე პოეტის ალ. ჩეხოვის ლექსში „**Любимый мой город**“ („ჩემი საყვარელი ქალაქი“) რომელიც 2008 წლის აგვისტოშია შექმნილი, აშკარად იკვეთება რწმენა, რომ ერთადერთი მხნელი და მფარველი რუსეთია. ავტორი ბოდიშს უხდის საყვარელ ქალაქს, რომ ვერ დაიცვა... მომხდარის გამო დიდი სინანული იკითხება თენგიზ დოგუზოვის ლექსში „**Недобрые соседи**“ („ბოროტი მეზობლები“). სადაც იკვეთება ის, რომ დამნაშავეს სკამზე, აქაც, მხოლოდ ქართველები სხედან. ისმის მუქარა,-ნათების სისხლის გაღვიძებისა... მრისხანებით გაჟღენთილია ოსი ავტორის, **ლანა ძუკაევას** ლექსი „**Мой Иристон**“ („ჩემი ირისტონი“). იგი თვლის, რომ მხოლოდ ოსობის გამო გაიმეტეს ისინი ქართველებმა. ცხინვალელი საბავშვო პოეტი, ეკატერინე ჯიოვეა მიიჩნევს, რომ ეს ფაქტი (ავგისტოს ომი) მსოფლიოს ამცნობს, თუ რაოდენ ძვირფასია ალანებისთვის თავისუფლება. თუმცა, სხვებისგან განსხვავებით, „ფაშისტებად“ არ იხსენიებს ქართველებს და მათთან კეთილდამოკიდებულების სურვილსაც გამოთქვამს. საქართველოს პრეზიდენტის დიდ უპასუხისმგებლობაზე და ამბიციებზე საუბრობს ცხინვალელი ავტორი **ედვარდ ვართანოვი**. იგი გულისტკივილით წერს, რომ ქართველებში შეცდა. **მერაბ ზასსეტის** ლექსში „**Ангелы Бессмертия**“, იკითხება იმედი, რომ მიუხედავად „ქართველთა ვერაგული გეგმებისა“, ისინი მაინც იარსებებენ... ბრძოლის ველზე დაცემული ახალგაზრდის ტრაგიზმია გადმოცემული **ალენა დოგუზოვას** ლექსში „**Он обещал мне вернуться**“ („ის მე დამპირდა დაბრუნებას“). „**Прости меня, Цхинвал!**“ („მამატიე, ცხინვალო“) - ასეთი სათაური აქვს ოსი ჟურნალისტის, **ნატალია ძუკაევას** ჩანაწერებს, რომელიც ამ ომში ჟურნალისტურ

მისიას ასრულებდა. ავტორი მაქსიმალურად ცდილობს, შეინარჩუნოს ობიექტურობა, თუმცა წერს, რომ იმისმა წარმოდგენამაც კი, რომ მათი ქალაქი და მიწები სხვებს დარჩებოდათ, ცუდად გახადა. იგი აკეთებს დასკვნებს, რომ ის რაც ახლა მოხდა, წლების წინ იყო დალექილი მათ ურთიერთობაში და ახლა აიმღვრა... ჟურნალისტის თვალი ომის შედეგად მიღებულ ფსიქიკურ დარტყმებს ხედავს ადამიანებში და მათი მომავალი ანაღვლებს.

ტამერლან ტადტაევის მოთხრობების („Неформал“ („არაფორმალი“), „Друг детства“ (ბავშვობის მეგობარი), „Доброволцы“ („მოხალისეები“), „СЫН“ („შვილი“), „Судный день“ („სასამართლოს დღე“)) გაანალიზებისას მივდივართ დასკვნამდე, რომ მოაზროვნე ფენის წარმომადგენელს გააზრებული აქვს აღნიშნული ომის მიზეზ-შედეგები და თვლის, რომ ამ ომში არც გამარჯვებული არავინაა და არც - დამარცხებული... ძმური ურთიერთობის არდავიწყების აღმნიშვნელი დეტალია ის ფატი, რომ პირისპირ მდგომი მტრები ერთმანეთში გუშინდელი მეგობრის დანახვაზე აწმყოს ივიწყებენ და ერთმანეთის გადარჩენაზე ზრუნავენ, თუმცა-ამაოდ... ავტორი ყურადღებას გვამახვილებინებს ქართველი ჯარისკაცის ფსიქოლოგიურ სტრესზე, რომელიც უდანაშაულო მოხუცი ოსის მკვლელობით მიიღო. ტამერლან ტადტაევის ნაწარმოებების გაანალიზებას მივყავართ დასკვნამდე- ომის მომხრე არცერთი მხარე არაა. ომი, რა მიზეზითაც არ უნდა იყოს გამოწვეული, ომია და აქ არც გამარჯვებული არავინაა და არც - დამარცხებული; ორივე მხარეს ერთნაირად სტკივა ომის შედეგად მიღებული ჭრილობები. ამგვარად, ქართველი ხალხის კოლექტიური ტრავმის ინსპირაციის ნიმუშის სახით წარმოვაჩინეთ ჩვენ მიერ გაანალიზებული ტექსტები. ვფიქრობთ, მომავალშიც არაერთი მკვლევარი დაინტერესდება თემით, რომელიც პოსტკოლონიალური ტრავმის სახით წარმოჩნდა ლიტერატურაში.

დასკვნაში

შეჯამებულია კვლევის შედეგები; აღნიშნულია, რომ სადისერტაციო ნაშრომში, პოსტკოლონიური მწერლობის კონტექსტში განხილულია და განსხვავებულადაა წარმოჩენილი ომის თემა თანამედროვე ქართულ ლიტერატურაში; საკითხის ფარგლებში შესწავლილია მხატვრული ტექსტები ქართულ მწერლობაში, რომელიც ერთგვარი ექსკურსია გასული საუკუნის 90-იანი წლების საქართველოში პოლიტიკური კრიზისის ფონზე განვითარებული მოვლენების ლიტერატურულ დისკურსში შესწავლა-გაანალიზების თვალსაზრისით; მნიშვნელოვანი ადგილი უჭირავს, ქართველ მწერალთა ბელეტრისტულ ნარატივზე დაყრდნობით, პოსტკოლონიურ სივრცეში მომხდარი სოციალ-პოლიტიკური, კულტურულ-ფსიქოლოგიური ძვრების განხილვას. შესწავლილი მასალის საფუძველზე ვაკეთებთ დასკვნას, რომ პოსტსაბჭოთა სივრცეში „დამოუკიდებლობის რელსებზე“ მდგომ საქართველოში განვითარებული ტრაგიკული მოვლენები, წინა პერიოდებთან შედარებით, სრულიად განსხვავებული ინტერპრეტაციით - რეალური სახით აისახა თანამედროვე ქართულ ლიტერატურულ დისკურსში; 90-იანი წლების საქართველოში განვითარებული მოვლენები, რომელთა ფონზეც, უპირველესად, ეროვნული თვითმყოფადობის დამკვიდრებას ვცდილობდით, იყო ახალი ნიშნული კოლექტიური ტრავმისა, რომელიც მომავალ თაობას მემკვიდრეობით გადაეცა; ქართულ პოსტკოლონიურ სივრცეში მოდერნიზებული იმპერიის ინვაზიებმა უმძიმესი განსაცდელის წინაშე დააყენა ქვეყნის სახელმწიფოებრიობა, რაც თითოეული მოქალაქის სულზე უმძიმეს ტრავმად აღიბეჭდა. ბელეტრისტულ-დოკუმენტური პროზის გაანალიზების საფუძველზე, გამოვიტანეთ დასკვნა - აღნიშნული ტექსტები ცხადყოფს, რომ ცენზურის არარსებობამ ხელი შეუწყო, როგორც რეალური სურათის შეულამაზებლად წარმოჩენას, ასევე - სხვადასხვა ეროვნების ავტორთა პოზიციების ერთგვარ რადიკალურობას. ჩვენ მიერ განხილული ნაწარმოებების ფონზე, პიროვნებათა გაუცხოებასთან ერთად, იკვეთება ისიც, რომ საკითხისადმი განსხვავებული მიდგომით გამოირჩევიან სხვადასხვა თაობისა და ეროვნების ავტორები. ფაქტია, ყველგან საუკუნის რეალური სცენაა,

თუმცა, ფაქტია, ქართველ ავტორებთან „ჩატეხილი ხიდის“ აღდგენის უდიდესი სურვილი იგრძნობა. ამგვარად, ჩვენი საკვალიფიკაციო ნაშრომი „ომის პარადიგმა თანამედროვე ქართულ ლიტერატურაში“ განსხვავებული, მრავალფეროვანი რაკურსით წარმოაჩენს პოსტკოლონიურ ლიტერატურაში ასახულ ტრავმული/კულტურული მეხსიერების ფონზე შექმნილ მასალას; ვეცადეთ, მრავალწახნაგოვანი ლიტერატურის გაანალიზების საფუძველზე, საქართველოს უახლესი წარსულის ტრაგიკული ფაქტების რეფლექსიისას კვლევის ჩვენეული რაკურსი წარმოგვეჩინა.

სადისერტაციო ნაშრომის ძირითადი დებულებანი
გამოქვეყნებულია შემდეგ პუბლიკაციებში:

1. „მე-20 საუკუნის 90-იანი წლების ლიტერატურული დისკურსის დეფინიციისთვის“-
გორის სახელმწიფო სასწავლო უნივერსიტეტი, ქართულ-თურქული საერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენცია. გორი, 15-16 დეკემბერი, 2017წ., სამუშაო პროგრამა და თეზისები, გვ14.
2. „ომის ქრონიკები ქართულ რეგიონულ პრესაში“-*კავკასიის საერთაშორისო უნივერსიტეტი, ბაკალავრიატის, მაგისტრატურისა და დოქტორანტურის სტუდენტთა VI საერთაშორისო კონფერენცია. თბილისი, 27 მაისი, 2018წ., სამუშაო პროგრამა და თეზისები, გვ 69.*
3. „ომგამოვლილთა სტიგმა „საყდრის ჩიტებში“ -*გორის სახელმწიფო სასწავლო უნივერსიტეტი, იაკობ გოგებაშვილისადმი მიძღვნილი VI საერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენცია. გორი, 14 ივნისი, 2018წ., სამუშაო პროგრამა, გვ 11.*
4. „ომი და რელიგიური რეფლექსიები მხატვრულ ტექსტებში“-*ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, ჩვენი სულიერების ბალავარი № X*

საერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენციის მასალები, ბათუმი, 18-19 მაისი, 2018წ., გვ.179.

5. „ომის თემა თანამედროვე პრესაში“-კავკასიის საერთაშორისო უნივერსიტეტი, VII საერთაშორისო კონფერენცია. თბილისი, 25 მაისი, 2019წ.,სამუშაო პროგრამა და თეზისები, გვ 38.
6. „ომის პარადიგმა ქართულ მწერლობაში-ომის თემა ოსურ ლიტერატურაში“,-ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, სტუდენტთა სამეცნიერო შრომები „მერმისი“, IX სტუდენტური რეგიონთაშორისი კონფერენცია, ურთიერთობათა და კონფლიქტების დარეგულირებისათვის. თბილისი, 2018წ., გვ.65.
7. „ომის ქრონიკები გურამ ოდიშარას შემოქმედებაში“ - ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, სტუდენტთა სამეცნიერო შრომები „მერმისი“, X სტუდენტური რეგიონთაშორისი კონფერენცია, ურთიერთობათა და კონფლიქტების დარეგულირებისათვის. თბილისი, 2019წ., გვ.93.
8. „WAR IN MODERN GEORGIAN PROSE...“- Social and Economic Aspects of Education in Modern Society, Proceedings of tze XXI International Scientific and Practical Conference. 28, January 2020, Warsaw, Poland, p.p.22-25
9. „ალექსანდრე ბარამიძე-გზა ხაშურის გავლით დედაქალაქისკენ...“-ხაშურის მუნიციპალიტეტის სამუზეუმო გაერთიანება, ხაშურის მხარეთმცოდნეობის მუზეუმი, შოთა რუსთაველისადმი მიძღვნილი სამეცნიერო კონფერენცია“რუსთაველი და საქართველო“. ხაშური, 2016წ., გვ.23.

LEPL Sokhumi State University

Faculty of Humanitarian Sciences

With the right of manuscript

Klara Gelashvili

The Paradigm of War in Modern Georgian Literature

Submitting for obtaining the Academic Degree of the Doctor of Philology

Dissertation Herald

Tbilisi

2021

**Dissertation was completed at the Faculty of Humanitarian Sciences
of the Sokhumi State University**

Scientific Supervisor:

Nino Mindiashvili - Doctor of Philological Sciences; Professor at the LEPL Sokhumi State University

Experts:

Nino Tsereteli - Doctor of Philological Sciences; Associated Professor at the Ivane Javakhishvili Tbilisi State University;

Marina Turava-Doctor of Philological Sciences; Associated Professor at the LEPL Sokhumi State University;

Official Reviewers:

Tamar Paichadze-Doctor of Philology; Associated Professor at the Ivane Javakhishvili Tbilisi State University;

Nana Kutsia-Doctor of Philological Sciences; Associated Professor at the LEPL Sokhumi State University.

Dissertation defense will take place on 2021, during the session of the Dissertation Panel of the Faculty of Humanitarian Sciences of the LEPL Sokhumi State University. Address: 26 Ana Politkovskaya Str., VII Floor. Presentation Room.

Dissertation Panel Secretary:

Miranda Todua – Doctor of Philology; Associated Professor at the Sokhumi State University.

General Review of the Thesis

Urgency of the Problem

At the end of the XX century Georgia challenged the new reality. The tragedy of the nation, which struck the country as Tbilisi, Samachablo and Abkhazia wars, was reflected with all clarity in the literary narrative. As always, the primary mourner for the country was again a writer. The country faced the greatest threat, as the Communist regime had particular “achievements” in fighting against this part of the society.

The military actions inspired simultaneously by the Empire in three different geographical areas of the country (Tbilisi, Tskhinvali Region, Abkhazia) against the background of the concussions caused by the cataclysms of the post-soviet period brought grave results, which was reflected in the political, social and economic state of the country; all this was reflected in literature, which objectively expressed the aspirations of the society freed from the Communist ideology.

By the beginning of the XXI century, “rehabilitation” of literature can be clearly seen. The Postmodernism Epoch starts. New authors are making their names in the post-soviet area literature, through literary works based on new principles.

The post-soviet, new, free model of the perception and vision of the world. Opening of the isolated space made destruction of lingual constructions possible. The new, cliché-free, postmodernist literature, created against the background of reevaluation of values and epochal changes, was constructed on traditional foundation.

Next to the young generation continue their work the representatives of older generation. They are very careful (they have grave experience!) – the transition stage will be very painful for such a small nation, as Georgia. Taboo made topics are gradually reflected in literature; change of lingual constructions was made possible by the opening of the before

isolates space; they write about everyone and about everything, which was unimaginable under the Communist censorship.

The public attitude towards such literary processes, as fiction (made-up) and non-fiction (true), as established by foreign terminology in our literature. Highest interest is detected towards the latter, which is distinguished by richest traditions in Georgian literature (Jacob Khutsesi's *Torture of Shushanik*; Iovane Sabanadze's *Torture of Abo*; Giorgi Merchule's *Life of Grigol Khandzteli* and others). Interesting are the documentary texts, which describe the reality created against the background of destructive processes underway inside the country, without any "wrapping". This was the start of literary-documentary trends, postmodernist stage in the history of Georgian literature.

Thus, against the background of political and social processes, in the form of literary reflection, was in-depth reflected the real picture of public life; all the feelings and events, which put upside down and completely changed the life of the nation and the literary process were told about.

Despite the fact that there are certain articles, scientific studies and dissertations, in which authors pay attention to the subject of study chosen by us, the given topic has not been studied monographically until now.

Considering the aforementioned, the **urgency of the qualification study** is conditioned by the circumstance that the literary reflection of events developed in Georgia is in need of in-depth analysis; despite the fact that the literature reflecting the events of the post-soviet epoch, is popular in scientific sphere, during the analysis of which emphasis is made on conflict causing reasons and several young researches have also discussed literature about war in their dissertations, I still believe that a research more or less fully reflecting the given topic has not yet been conducted. Some of the literary works which we discuss in the research, has not been reflected in Georgian literary criticism at all. Considering the

aforementioned, the given topic needs new approach and analysis. It is also noteworthy that Georgian authors have their attitude towards conflicts existing in Georgia, which is clearly reflected in literary texts.

In view of **history of the topic research**, there are quite significant prerequisites to research of Georgian literary process of the end of the XX century and beginning of the XXI century. In the scientific literature discourse, discussed in the context of recent postcolonial studies, appears the new theoretical direction – Literature on refugees. Events underway throughout the world reasoned the urgency of the literary model of a refugee. One of the pioneers of the researchers working in the given direction is Claire Gallien, who has actually laid the foundation for the theoretical discussion of the given topic. Along with different theoretical directions, in Georgian literary discourse activates the “science about traumatic memory”.

As theoretical sources for the thesis we use:

Articles, critical letters dedicated to the problem of study, which condition the targeted analytical orientation of the thesis; sources and literary-critical discourses available in Georgian scientific sphere; (books, articles, periodicals, Internet-collected materials), in which prominent Georgian researchers (Nana Gaprindashvili, Roza Devdariani, Mariam Miresashvili, A. Shushbatsari, Bela Tsipuria, Levan Bregadze, Nana Kutsia, Nino Mindiashvili, Marine Turava, Nana Kobakhidze, Nino Todua, Ana Imnadze, Ana Imnaishvili, Nona Ambokadze and others) discuss certain aspects of the problems raised in the qualification thesis. We consider the works by the aforementioned authors in the process of analysis of contradictory opinions, for clearly representing the problems and viewpoints interesting to us; works by Georgian writers created in postcolonial space, documentary sources, interviews, which give the real, more or less objective picture of the epoch.

Considering the goals and objectives of the qualification thesis, in the dissertation **we used different research methods**; during working on the thesis, the research was mainly conducted by comparative method; we used interdisciplinary methods of text review and analysis; based on the

thematic of the dissertation, we considered it necessary to use the comparative analysis and conceptual interpretation methods; induction and deduction methods were used for defining empirical ties between separate events and facts; during text interpretation we considered complex literary study approach.

Theories on “traumatic memory” and “refugee literature” were used as **theoretical-methodological** basis of the thesis.

The goal of the scientific work, we believe is to analyze those examples of postcolonial literature, which fully represented most significant and fatal events of the past century, in the form of literary reflection, both in Georgian and Ossetian and Abkhazian literatures. The topic of research chronologically covers the years 1989-2008 (from April 9, 1989 through 2008 August War). Thus, the research presents the different viewpoints on traumatic concepts, identified in Georgian and Ossetian literary and scientific spheres during two decades. We believe it essential to study and analyze the aforementioned material in unified context, on the one hand for reflecting more or less full literary discourse and on the other hand, for understanding in Georgian cultural space the **paradigm of war** as certain **reflection**, against the background of Georgian-Ossetian and Georgian-Abkhazian armed conflicts.

Scientific novelty of the qualification thesis is to understand the literary texts created on the topic of Georgian-Ossetian, Georgian-Abkhazian and civil wars, in the unified context; to discuss those literary texts in the research topic context, which, as far as we are aware, have not been discussed by critics at all (Murad Mtvarelidze’s *Prize of the Bullet*; Gela Chkvanava’s *Toreadors*; Beso Khvedelidze’s *Taste of the Mouse*, Almanac *Halleluiah*).

To analyze materials (Russian-language, Ossetian-language) found in Ossetian press and literature on Georgian-Ossetian conflict topic and to compare positions of authors.

To show peculiarities of war, as of literary model (paradigm) in the context of two theories – **Traumatic Memory** and **Refugee Literature** (based on Georgian and Ossetian materials for analysis).

The **main objective** and **scientific novelty** of the dissertation we believe to be the evaluation of Abkhazian and Ossetian authors on wars inspired by Russia; analysis of their literary works. It is interesting to see how they see what has happened, who they hold responsible and what positions they stand on. We believe, by answering the given question, we have in the more interesting way represented the topic, which shows Georgian, Ossetian and Abkhazian literatures in one, common period of time, the unified chronotype. Therefore, we have analyzed highly interesting literatures of three nations, full of different viewpoints; literatures, which have reflected various understanding of reasons and results of national depression in one specific period of history.

As the scientific novelty of the dissertation thesis we have presented the analysis of what the Ossetian authors researched by us write and what criteria they use for defining what has happened: Aliona Doguzova, Davit Gazaati, Edward Vartanov, Ekaterina Jioeva, Lana Dzukaeva, Liza Tasoeva, Merab Zaseeti, Natalia Dzukoeva, Tamerlan Tadaev and Tengiz Doguzov.

The aforementioned material will be analyzed in our qualification thesis for the first time, which is considered to be one of the main **objectives** of the dissertation. It must be said that it is impossible to gather in one thesis complete material reflected through literary reflection of historical facts of the 1990s, although, we believe that we have more or less managed to represent the complete picture.

Scientific and practical value of the dissertation thesis we believe to be the possibility of its usage as factual material of theoretical base in the future researches conducted by those interested in the topic/problem.

The dissertation will be useful for philological profile students, when studying history of recent Georgian literature; it will be interesting to future scientific staff, oriented at studying postcolonial literature; after reading the dissertation, those interested will have more or less full understanding of the political and cultural processes in Georgia of the 1990s,

the most essential stage of the newest Georgian history, which has been researched by many Georgian literary critics.

Thesis structure: the dissertation thesis counts 250 pages. The thesis consists of the Introduction, main part (three chapters, five subchapters) and the Conclusion. The thesis is annexed with the list of references – total 223 items.

The Basic Content

Chapter I. Reflection of the 90s of the 20th century in Georgian Literature

First chapter of the thesis consists of one subchapter – I.1. *Reflection of the Civil War*. The given chapter is dedicated to the grave reality created against the political background of the events (April 9, Civil War), developed as result of the government crisis in Georgia during the 1990s and to its reflection-representation in the postcolonial literary discourse. We have analyzed literary texts (Guram Dochanashvili's *The Two Here and There*; Zura Meskhi's *The Spasms*; Shota Iatashvili's *The Sick City*; Irina Bakanidze's *My Light, My Light*; Zaza Tvaradze's *The Dried River*; *Apartments*; Otar Chkheidze's *Artistic Coup*; Aka Morchiladze's *The Journey to Karabakh* – the aforementioned literary works analyzed by us reflect and reveal full picture of the processes underway in Georgia of 1990s; they show how the mass trauma caused by post-soviet events replaced the trauma caused by the soviet regime, the discussion of which in literary discourse (in this case) is made possible based on the narrative of writers presented here. In his short story *The Two Here and There*, Guram Dochanashvili was one of the first writers to expose the destructive policy of the regime sinking in a swamp. The literary work, thematic of which is the reflection of the bloody April of 1990s, is the requiem for those killed in the attempt of eliminating the national movement in Georgia; it includes Biblical quotations. The reason for choosing the title of the short story is also revealed (The Two Here and There), i.e. That what belongs to the Lord, returns to Him; and “here”, punished for the love homeland, it becomes part of history.

While the sinner executioner Statik, as a murderer is rejected here too and by the same reason unacceptable in Heaven.

Zura Meskhi's *The Spasms* describes the real picture of the epoch which gave start to physical and moral depravity. It tells about the unbearable being of the insulted intelligentsia and juvenile generation; change of way of life and faith to the worst; it gives the picture of intelligentsia out in the streets looking for a piece of bread, the picture of their depravity... spiritual degradation of juveniles... life's difficulties are accompanied by the crisis caused by epochal changes, the results of which are outlined against the background of one, broken up family. Thematically of the same type is Shota Iatashvili's short story *The Sick City*, which tells about the "diseased" capital of Georgia during 1990s, showing the real picture of epoch at the example of one specific city. It is noteworthy that the main character of the short story, who there is nothing impermissible for, is afraid of only looking in his mother's eyes, as those eyes are the mirror, reflecting the whole universe. In the literary work dominates the abundance of faith shaken or even worse, faithless people in the Church. In the given context, culmination is the murder of a faithless, ironic and sarcastic pilgrim by archbishop and later his suicide; which, we believe is the result of understanding of own guilt by the archbishop.

Shota Iatashvili's short story *The Brain* is a tragedy which raises the issue of being of not being of the thinking society. A person deliberately gives up the most precious – the brain, which, naturally, causes his death. The fable plot of the short story is the reflection of the epoch. Toma's example shows the catastrophe of the whole thinking society of the nation. It is clearly shown how and at what cost takes place the reevaluation of values. After the turn of the "time machine", like a cripple sheep, which layer of the society appear in lead; who and at what cost "understood" the new life better.

In her short story *Light, My Light*, Irina Bakanidze tells us about the destruction of family relationships during the hardest period of 1990s. The literary work is important for

the description of a woman, as a creature tortured by life, functionless mother; in which, the literary portrait of a woman-mother is represented through social-psychological patterns. This is one of the enigmas of the gravest epoch, which was “copied” by the author unchanged, in order to have shown to the readers the dilemma of Georgian women during the chaos of the 1990s.

Zaza Tvaradze’s *The Dried River* and *The Apartments* is the author’s attitude towards the catastrophic situation in the country. Characters express harsh irony and suspicion towards each other and own selves. There is clear distrust, despair... *The Dried River* describes the period of time when the history already “took” the hardest periods of the national movement, Tbilisi war and wars with breakaway regions. At the same time, despite such cataclysms, humans regain faith, they try to turn to the Lord. Literature freed from the ideological oppression of the Communists talks about the Church and those people who step by step get closer to the phenomenon of faith. *The Apartments* makes us think about the fate of people who have come out into streets due to the depraved governance of the Communists. In general, main thematic of Zaza Tvaradze’s works is the relation of humans with the Lord.

Another literary reflection of traumatic memory is Zaal Samadashvili’s *The Noisy City*. The work reveals lives of those who do not care what happens in the country and go on with their lives happily. The main thing was for the tragedy not to affect their families!... The story axis relates to the processes underway in Tbilisi during the Abkhazian war. Part of Tbilisi youth is fighting in Abkhazia, part is drowning in the chaotic Tbilisi life. In such Tbilisi everything is permitted: theft, drugs, murder... In such a chaos, “the smart” men buy everything they can for symbolic prices... According to the story, the spiritually traumatized people get the desire to return to the Lord. All the sinners try to look into the Lord’s window, they open their hearts to him and recognize their humane decline...

Distinguished literary reflection of 1990s' events is Otar Chkheidze's novel *The Artistic Coup*. The novel is based on documentary facts and is a kind of analysis of the Tbilisi war and civil opposition (in reality, the Russian-Georgian war). The title of the novel is also symbolic – the writer perceives the development of events remaining in the traumatic memory of the society, as “theatrical play” (at the same time, the tragedy staged by “the artists”) and speaks about the fatal, tragic decrease of the functionless theatre in the streets of the capital... The negative layer in Georgian character is outlined in the novel – playing any role for being the leader and shouting out loud for attracting attention. This was the real picture of the then life of the capital and unfortunately, not just of the capital – whole Georgia was in chaos. Aka Morchiladze's novel *The Journey to Karabakh* reflects the period of the destruction of Georgia's territorial integrity, namely the end of Tskhinvali war. The novel raises the issue of “drugs”; lives of specific persons show that this is the end to the hardest epoch and the start of something else, the new way in Georgian society's life and consciousness. Carefully listening to the heartbeat of the epoch, the author best manages to separate all the main parts from the chain reaction of the chaotic life; to give a name to each of them. Aka Morchiladze's *My Adventures* shows how long people suffered from the fear of war and post-war depression; that the first hit, taken by people on the bloody April night, was not just a physical injury – psychological trauma appeared to be untreatable. Both works by the author – *The Journey to Karabakh* and *My Adventures* are characterized with light narration mixed with honest humor, during which, alternate appearance of enigmatic images and revealing of facts allows reconstruction of the social-political picture of 1990s.

Chapter II. War in Georgian Writers' Literary Works

The second chapter consists of four subchapters; in the first subchapter - **II.1. Epochal Discourse**, we have analyzed Georgian fiction-documentary literature dedicated to events of 1990s (Otar Chkheidze, Rostom Chkheidze, Naira Gelashvili, Dato Turashvili and Jaba Ioseliani). Naira Gelashvili's novel *First Two Circles and Etc.* is documentary prose dedicated

to one significant problem, which is acute not only in Georgia – oppression of people because of different opinion. The novel is the literary reflection of traumatic events. Characters of the novel are translating literary masterpieces of different countries. Political situation changes around them. New groups, new leaders appear. They start threatening and oppressing the employees of the Translation Panel; the raid results in casualty. Correspondence between the characters covers different periods of Georgian history. From the “window” of the translation center we see the tragic events underway not only in Tbilisi, but in the whole Georgia.

In the novel *Once upon a time* Dato Turashvili from chronological angle discusses the events of many years of Georgian-Russian relations until the recreation of independence. The novel saturated with historic traumas is of autobiographic character. Reader first travels to Soviet Georgia and after, together with the author-character, gets to the “window”, from which freedom can be seen. Author-narrator shares his viewpoints about the leaders of the national movement with us. Those facts are essential as far as they coincide with the public opinion and we get the idea about the heartbeat of the epoch.

Rostom Chkheidze’s historical-biographical novel *The Crown of Thorns* brings back to life Georgia’s newest history. This is a book-history, reflecting the tragedy of the life of Zviad Gamsakhurdia and describes his road from being a leader of the national movement to the days in Jikhashkari. In spite of modest manner of style of the author, his position is still clear in the novel – the writer knows very well what motivated Zviad Gamsakhurdia! From a different angle, but the same topic is described in Jaba Ioseliani’s novel *Three Dimensions* in which the author events underway in the then Tbilisi with chronological precision; he clarifies what was his reason for opposing Zviad Gamsakhurdia...

In the second subchapter - II.2. Abkhazian war in Georgian literature – we analyzed Gela Chkvanava’s *Toreadors*, Zaur Kalandia’s *Monument for Everyone*, Rezo Tabukashvili’s *In the Shadow of Ships, the Mist*, Guram Odisharia’s *Rain Expected in Sokhumi, the Nephew, President’s Cat*, Marine Turava’s *Sokhumi-Tbilisi*, Irma Malatsidze’s *The Snowball*, Murad

Mtvarelidze's *The Bullet Prize*, Jano Janelidze's *When Tears Sing*, *The Trial of the Winners*, Beso Khvedelidze's *The Taste of the Mouse* – literary works dedicated to Georgian-Abkhazian conflict thematic. The tragedy taken place at the territory of Abkhazia (just as any other event in general), eventually found its place in literature. Gela Chkvanava's *Toreadors* analyzed by us is the reflection of developments taken place during Abkhazian war. The text describes several days of two soldiers stuck behind enemy lines. The author speaks with subtexts; in his opinion, the homeland who calls unexperienced youth to the battlefield and fails to protect them in the most critical moment, does not exist any longer!... Another reflection of Abkhazian war can be seen in Zaur Kalandia's novel *The Monument for All*. The novel describes the reality developed during Abkhazian war period and internal clashes in Samegrelo Region – opposition between the National Guards and Mkhedrioni in Samegrelo during 1992-1993. The novel precisely describes what was happening after Zviad Gamsakhurdia's exile and division of one country into two, hostile camps. The plot, which is preceded by pre-war stories of young men who have "succeeded" during civil war, develops in a very interesting way. Objective basis of the novel are the events conditioned by specific situation created in Georgia during 1990s.

Rezo Tabukashvili's title of the novel *Under the Shadow of Ships* is symbolic – ships are protecting people, keeping them safe and calm spiritually. Short story *The Escape* is the presentation of individual human trauma. It is young woman's painful parting from present-past; a reprimand to nature. Analogous pain can be detected in *Non-Escape*. *The Mist* is the best to understand and realize how unappreciated were those who went through war after it finished. Guram Odisharia's *Rain is Expected in Sokhumi* is an autobiographic literary work, which clearly shows author's attitude towards present-past. The psychological drama reflects narrator's nostalgic attitude towards the city, which he permanently wants to return to. This is an attempt to grant eternity to Sokhumi. The novel is a kind of diary of an internally displaced person. Tragic events of 1990s are also described in the writer's short story *The Nephew*, clearly showing that despite the ruthless laws of war, in critical situations people

still try to not lose dignity themselves and not to offend enemy's dignity either. Events developed during a short period of time are in close cause-and-effect connection. Saving enemy's child brings positive effect – an enemy spares an enemy and declares trust to him, furthermore, gives highest evaluation and calls him “the dignified enemy”. The man, crying because of emotions caused by such trust, wishes to live in a country full of love.

Novel *President's Cat* is a fiction-documentary work, which is based on documentary facts and shows the panorama of public life of Soviet time Sokhumi. The novel tells about the life of Mikheil Bgzhba, First Secretary of the Central Committee of Abkhazia during 1960s-1980s. Marine Turava's poetic almanac – *Sokhumi-Tbilisi* – once again reminds us that Abkhazia is an indivisible part of her life, her “spiritual condition”, which is well seen both in her letters and poems, which have become the runway for feelings.

Irma Malatsidze's fiction-documentary short story *The Snowball* is based on real fact related to battalion of Georgian soldiers during Abkhazian war. The short story is dedicated to those who have managed not to become evil during war and to show respect to a woman, even if she was part of enemy's family. Evidences confirming the gratitude by the enemy are described in the short story.

Murad Mtvarelidze's literary work *The Bullet Prize* analyzed by us, reflects the century-long tragedy of Georgia. Abkhazian war is one of the passages of the tragedy. The given example of post-soviet literature takes us to the journey from 1920s until the 21st century “in a historic context, in literary discourse”. The author revives the tragic events of different periods of the past century; allows us to once again think how similar can be, what connection is there between tragic fates of people of three different generations, how traumatic memory results affect their souls. Change of time and space does not change destructive results of war.

Time and space of Abkhazia fills the poetic almanac *When Tears Sing* and prosaic work *The Trial of Winners* by Jano Janelidze, refugee writer from Abkhazia. With heartache the author exposes those who have sacrificed the great cause to personal interests. Recordings of his speeches or literary works expose both Shevardnadze's insidious plans and ruthlessness of Abkhazian separatists. Beso Khvedelidze's prosaic work *The Taste of the Mouse* is also dedicated to the Georgian-Abkhazian conflict. Idea of the plot, to show the humane nature of a Georgian, in this case a soldier, is revealed in the caring attitude of narrator towards a foreign journalist, which was expressed in the desire to save him from the war, which the journalist accidentally appeared in. There is universal topic discussed in the text – soldier does not lose human dignity even when death is so close.

2.3. Georgian-Ossetian conflict reflection in Georgian literature

Subject of our research in the given subchapter are the literary works created on the topic of Russia-initiated Georgian-Ossetian conflict. We analyze the texts created by following authors – Zeinab Metreveli, Vano Chkhikvadze, Giorgi Sosiashvili, Shota Darbuashvili and Mzia Khetaguri, in addition with the almanac *Halleluiah*, which includes poems by authors refugees from Samachablo.

Zeinab Metreveli's *Birds of the Temple* reflects the fatal period of Georgia's separation and break up. The literary work is inspired by the tragedy of Georgian-Ossetian conflict, revealing with philosophical depths the grave life of those remaining in an abandoned village; but still struggling for the better future. Search for original roots by a man thrown down from the hierarchy ladder... Vano Chkhidvadze's *The Winter Book* is dedicated to the transformation of the tragic events of Georgian-Ossetian conflict into a war. The author exposes all the defects that characterized Georgia of the 1990s. According to the book, those who gain profit from the fire of war see the best way of making money at the expense of country's destruction. Drug sale is a common event. The author conveys the best the character of those people who have no interest in the peaceful settlement of the conflict –

tension, conflicts and chaos are far more “profitable”. In the short story *1992, January 1* the author draws the lifeless picture of the colorless, beaten capital during New Year. The author suffers painfully from brothers shooting each other, especially on the New Year’s Eve and believes that there will be no winner in this war eventually. Major part of **Giorgi Sosiashvili’s** literary works is created after the August War. Almost all of the works analyzed by us (*The Undertakers, Switched Off Moon, 2008 Vacation, The Basis, Barbed Wire*) reflect the treaty of those who have suffered from the August War. We can clearly see author’s attitude towards the August War, in general towards Georgia’s past, which he manages to show by “dry facts”; he makes readers to feel what has happened with all the emotions. He makes parallel between the past and the present; reveals Bolsheviks’ inhuman deeds and analyzes every smallest detail. The author believes that the new times need new heroes; only those from the past cannot give us an example. In the given context he speaks about Zviad Gamsakhurdia and problems related to his name. The author describes examples of the oppression of Zviadists.

Samachablo conflict is painfully perceived by refugee poet and musician Shota Darbuashvili. His poems and notes *Samachablo is Kartli’s Tears* and *Thoughts about the future of Samachablo*, are the certain dedication to the forgotten heaven. The poet’s tragic fate is reflected in lyrical poems. He believes that his happiness was lost together with Tskhinvali... His story about developments in Tskhinvali of 1990s is very interesting.

In the almanac *Patience will come until Spring*, poet from Tskhinvali Tsitsino Babutsidze once again reveals the unhealed wound caused by loss of Samachablo. The author attempts to convey her emotions through creative tool. Everything she has witnessed and experienced herself gives her works special colors; poems that are the reflection of her painful soul.

Poet Mzia Khetaguri feels more responsibility due to her Ossetian origins. Main thematic of her literary work is the broken-up Georgia. The poet tells with heartache about

the unhealed wound caused by Ossetian-Georgian conflict. Her poetic almanac *The Night Guardian* is an honest testimony, that she tells her readers. The lost territories, broken relations, mother and guardian angel of the abandoned household – this is the incomplete list of traumas, which every refugee suffers from.

The poetic almanac **Halleluiah**, analyzed by us, reveals the emotions and feelings of those writers that have managed to represent historic reality in through literary texts. The given almanac is important also from the viewpoint that it gives complete understanding of the works by refugees from Samachablo.

In the fourth subchapter - **II.4. – War chronicles in publicist narrative (local and republican press)** we analyze the letters by Makvala Khachidze (journalist) published at different hardest times for Georgia in Khashuri regional newspaper(s) (Gamarjvebis Gza, Alioni, Khashuris Moambe). Materials researched by us cover political events taken place both in the capital of Georgia and in Khashuri region.

Chapter III. War reflections in Ossetian belletristic-publicist narrative

The given chapter is dedicated to analysis of literary works by Ossetian nationality authors, which allowed us to understand how they evaluate the Ossetian-Georgian conflict. Materials researched by us are by following authors of Ossetian nationality: **Tamerlan Tadtaev, Al. Chekhov, Aliona Doguzova, Davit Gazati, Edward Vartanov, Ekaterina Jioeva, Lana Dzukaeva, Liza Tasoeva, Merab Zaseti, Natalia Dzukaeva, Tengiz Doguzov.**

After analyzing Tamerlan Tadtaev's short stories „**Карабин**“ (**The Carabine**“), „**Отступник**“ (**Apostite**), „**Добровольцы**“ (**The Volunteers**) we make the conclusion that the author is unbiased. She shows the real picture of what was going on in Tskhinvali streets during the war; what were the relationships between Ossetians and Georgians before the war... It is interesting to see the author's attitude and clear desire to look in the eyes of truth. Literary sketch by a tenth grader Ossetian girl is the story of that horrible night when the

war started. The girl believes their only savior is Russia. This is the opinion of the ninth grader Ossetian girl Liza Tasoea. Her poems read about the calm and faith destroyed by Georgians. Juveniles' viewpoints make us conclude that the youth see facts; form politics is strange and they are less interested in the causes of war.

In modern poet Al. Chekhov's poem „**Любимый мой город**“ (My favorite city), written in August 2008, is clearly seen the faith that the only savior and protector is Russia. The author apologizes to his beloved city for failing to protect it... Greatest concern because of what has happened is reflected in Tengiz Doguzov's poem „**Недобрые соседи**“ (The evil neighbors). We can see that only Georgians sit on the seats of accused here too. A threat can be heard – Of the awakening of the blood of light... Ossetian author **Lana Dzukaeva's** poem „**Мой Иристон**“ (My Iriston) is full of rage. She believes that Georgians fought them just because they were Ossetians. Tskhinvali children's poet Ekaterine Jioeva believes that this fact (August War) shows how important freedom is for the Alans. However, unlike others, she does not describe Georgians as “fascists” and even expresses desire for friendship with them. Tskhinvali author **Edward Vartanov** writes about great irresponsibility and ambitions of Georgian president. He writes with regret that he was mistaken about Georgians. In **Merab Zaseti's** poem *Angels of Immortality* there's hope that despite “Georgians' vicious plan”, they will still survive... Tragedy of youth killed on battle fields is described in **Alena Doguzova's** poem „**Он обещал мне вернуться**“ (He promised he would be back). „**Прости меня, Цхинвал!**“ (Forgive me Tskhinval!) – this is the title of Ossetian journalist **Natalia Dzukaeva's** notes, who worked a journalist during this war. The author does her best to remain unbiased, although, she writes that even the thought that their city and lands could have gone to others, makes her feel bad. She makes conclusions that what has happened now, was accumulating during years of relationships and it all broke out at once... Journalist sees psychological traumas faced by people as result of war and she is worried about their future.

Analysis of Tamerlan Tadtaev's short stories („Неформал“ (The Informal), „Друг детства“ (The Childhood Friend), „Добровольцы“ (The Volunteers), „СЫН“ (The Son), „Судный день“ (The Judgement Day) allows us to conclude that representatives of the thinking community understand and realize the causes and results of the war and believe that there are no winners or the defeated in this war... Unforgotten brotherly relations are marked by the fact that the two enemies, when recalling old friends in each other, forget the present and start trying to save each other, but they fail... The author emphasizes the psychological stress of the Georgian soldier that he suffers because of killing an innocent Ossetian elderly. Analysis of Tamerlan Tadtaev's works lead us to the conclusion that none of the sides support war. War, whatever reasons it is caused by, is war and there are no winners or defeated in it; both sides suffer the same from war-caused wounds. Therefore, we represented the texts analyzed by us as examples of inspiration of the collective trauma of Georgian people. We believe that in future many researchers will show interest to the topic, which has been reflected in literature as postcolonial trauma.

In the Conclusion

Research results are summarized; it is emphasized that in the dissertation thesis, the topic of war in modern Georgian literature is discussed and differently represented in the postcolonial literature context; we have studied Georgian literary texts, which are certain excursion in view of research-analysis in literary discourse of the events developed in Georgia during the political crisis of 1990; importance is given to the discussion of social and political, cultural and psychological changes taken in postcolonial space, based on belletristic narrative by Georgian writers. Based on the researched material we conclude that the tragic events developed in post-soviet Georgia already “on the rails of freedom”, compared to previous period, were reflected in Georgian literary discourse in the completely different interpretation – in the realistic way; events developed in Georgia of 1990s, during which, we primarily attempted to establish our national identity, there was the new level of collective

trauma, which was inherited by next generation; in the Georgian postcolonial space, the invasions by the modernized empire, created gravest challenges to the statehood of the country, which left hardest trauma in the souls of every citizen. Based on the analysis of belletristic-documentary prose, we have concluded – the discussed texts clearly show that absence of censorship has promoted not only the unsightly reflection of the real picture, but also certain radicality of positions of the authors of different nationalities. Literary works researched by us show that along with estrangement of persons, there is also difference in approaches among authors of different generations and nationalities. It is a fact that there is the real scene of the century everywhere, but it is also a fact that there is great desire for the recreation of the “broken bridge” seen in the works by Georgian authors. Thus, our qualification thesis **The War Paradigm in Modern Georgian Literature** reflects from a different, diverse angle the material created against the background of traumatic/cultural memory and presented in postcolonial literature; based on analyzing the multifaceted literature we have attempted to present our perspective of research when reflecting tragic facts of the recent past of Georgia.

Main provisions of the dissertation are published in the following publications:

1. For the definition of the literary discourse of the 90s of the 20th century – Gori State Teaching University, Georgian-Turkish International Scientific Conference. Gori, December 15-16, 2017., Working Agenda and Thesis, pg. 14.
2. War Chronicles in Georgian Regional Press – Caucasus International University, VI International Conference of Bachelor, Masters and PhD Students. Tbilisi, May 27, 2018., Working Agenda and Thesis, pg. 69.
3. The stigma of the war-affected in *Birds of the Temple* – Gori State Teaching University, VI International Scientific Conference dedicated to Jacob Gogebashvili. Gori, June 14, 2018., Working Agenda, pg. 11.

4. War and Religious Reflections in Literary Texts – Batumi Shota Rustaveli State University, Our Spiritual Balavari, materials of the X International Scientific Conference, Batumi, May 18-19, 2018., pg. 179.
5. War Topic in Modern Press – Caucasus International University, VII International Conference. Tbilisi, May 25, 2019., Working Agenda and Thesis, pg. 38.
6. War Paradigm in Georgian Literature – War Topic in Ossetian Literature – Ivane Javakhishvili Tbilisi State University, Scientific Works by Students Mermisi (Future), IX Student Inter-Regional Conference for settlement of relations and conflicts. Tbilisi, 2018., pg. 65.
7. War Chronicles in Guram Odisharia’s Literary Works – Ivane Javakhishvili Tbilisi State University, Scientific Works by Students Mermisi (Future), X Student Inter-Regional Conference for settlement of relations and conflicts. Tbilisi, 2019., pg. 93.
8. WAR IN MODERN GEORGIAN PROSE...”- Social and Economic Aspects of Education in Modern Society, Proceedings of the XXI International Scientific and Practical Conference. 28, January 2020, Warsaw, Poland, p.p. 22-25
9. Alexandre Baramidze – Road through Khashuri to the Capital – Khashuri Municipality Museum Union, Khashuri Museum of Local Lore, Scientific Conference dedicated to Shota Rustaveli – Rustaveli and Georgia. Khashuri, 2016., g. 23.